

מעדני אשך

פרשת כי תצא - גליון תתרי"ד - שנה 21

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

ד"ר ע"י מכון "מעדני אשך" בית שמש

מדוע בן סורר ומורה שההורים מוחלים אינו נענש הרי נהרג על שם סופו ומה מועיל מחילת ההורים?

בפרשתנו כ"א י"ח כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אותו ולא ישמע אליהם, ותפשו בו אביו ואמו והוציאו אתו אל זקני עירו ואל שער מקומו ואמרו אל זקני עירו בננו זה סורר ומרה איננו שמע בקלנו זולל וסבא

איתא בגמ' סנהדרין פ"ח ע"מ ב' בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו.

יש להקשות: הרי איתא בחז"ל סנהדרין ע"ב שבן סורר אינו נהרג על מה שהמרה נגדם, אלא על שם סופו שסופו ללסטם את הבריות, א"כ מדוע תועיל מחילתם של ההורים, הרי החשש שילסטם את הבריות עדיין קיים, כך מקשה בשם משמואל בפרשתו.

איכא כמה תרוצים

איש להתבונן במאמר חז"ל דבן סורר ומורה הגיעה תורה לסוף דעתו וכו' הלא כמה רשעים גמורים שעשו כל התועבות שבעולם ולבסוף עשו תשובה, ושמא יהי' זה כמותם, הלא לא ננעלו דרכי תשובה לפני שום אדם וכמאמר הכתוב תהלים צ' תשב אנוש עד דכא, ודרשו ז"ל ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א עד דכדוכה של נפש מקבלין, אך נראה דהנה איתא במדרש תנחומא פרשת האזינו סימן ד' שתשובה מועלת לישראל ולא לעכו"ם, ונראה דמחמת שישראל הם בני אברהם יצחק ויעקב, שהם בעצם נפשות טהורות וטובות רק שבמקרה נתלכלכו בעבירות, אבל כשעושה תשובה שוב מתעוררת בו הנקודה השרשית האחוזה בשלשלת הקודש עד האבות הקדושים ושופעת בו רוח חיים חדשים ממקור ישראל, ובדאי תתמיד תשובתו וישאר נאמן להש"ת ותורתו, אבל עכו"ם מאחר שנתקלקלו ונכרתה חיותם כענף הנכרת ממקום חיותו שוב אין לו תקנה, ואף כשיעשה תשובה בודאי לא תתמיד ויחזור לסורו, הכלל שכל עצמה של תשובה שמועלת היא מפני ההשתלשלות עד האבות, ממילא זה שהוא סורר ומורה נפסק חיבורו מאביו ואמו ושוב אין לו חיבור בשלשלת הקודש בודאי שלא יעשה תשובה, ואף אם יעשה לא תתמיד ויחזור לסורו, וסופו ללסטם את הבריות, אבל כשאביו ואמו מוחלין לו הנה הוא עדיין נקשר בשלשלת הקודש, שוב אינו נהרג, שיכול להיות שעוד ישבו בתשובה שלימה המתקבלת, כך תירץ בשם משמואל בפרשתו.

ב. כיון שההורים נותנים כזה אהבה לבניהם אפילו במצב שהוא בן סורר ומורה, ומוכנים לסלוח לו, היו ברור לחז"ל בודאי שיחזור בתשובה ולא יגיע למצב של ללסטם את הבריות, דיסוד גדול בחינוך הוא כשההורים נותנים אהבה לבניהם אפילו כשהם ירודים במצב קשה אהבה שנותנים להם מחזיר אותם, כך שמעתי בשם ידידנו המשפיע המפורסם הגאון רבי יהודה דייטש שליט"א

מדוע אם קולם של ההורים של בן סורר ומורה אינם שוים אינו נעשה הבן בן סורר ומורה מה קשור אחד לשני?

איתא בגמ' סנהדרין ע"א ע"מ א' דאם קולם של האבא ואמא אינם שוים אינו נעשה בן סורר ומורה.

יש להקשות: איך יש מציאות שאבא ואמא יהא להם אותו קול, דאם לאבא יש קול כאשה הרי הוא אחד מסימני סריס, כמו שכתב הרבינו עובדיה פרק ח' דיבמות משנה ד' ואי קולה של האשה כאיש הרי יש לה אחד מסימני אילונית, כמו שכתב הרבינו עובדיה פ"א דיבמות מ"א א"כ איך שייך שיהא קולם שוה, כך מקשה בפירוש הון ועשיר על המשניות סנהדרין פרק ח', וכן בתפארת ישראל סנהדרין פרק ח'.

ומתיר: שמשום זה אמרו בגמ' שם כמאן אזלא הא דתניא בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר, כמאן כו' יהודה, ולא מטעמא דלא שיכח אלא מטעמא דלא אפשר כמ"ש, ולא ידעית אמאי שתק רש"י ז"ל מהא ולא פירש מאומו.

ובתפארת ישראל סנהדרין פרק ח' כתב לא שיהיו שוין ממש בקול, דאם כן איילונית היא יבמות פ' י"ב אלא לאפוקי א' קולו חלש ואחד חזק

יש להקשות: מדוע אם קולם של ההורים של בן סורר ומורה אינם שוים אינו נעשה הבן בן סורר ומורה מה קשור אחד לשני, כך מקשה בתפארת יהונתן בפרשתו, וכן בחידושי אגדות למהר"ל סנהדרין ע"א.

איכא כמה תרוצים

א. דבר זה מה שנתן הש"י בתורה מצות סורר ומורה שהוא סר מן הדרך הישר, וצריך שלא יהיה הסבה לזה אביו ואמו, וכאשר אין אביו ואמו שווים בקול, אם כן אין זיווג שלהם זיווג שוה גמור כי הזיווג השוה צריכים שיהיו דומים ושווים. ולכן צריכים שיהי' הם שוים בקול ובמראה ובקומה, כי הקומה נראה שהם שווים בגוף שהקומה לגוף והקול שממנו הדבור שעל ידו האדם נפש חיה והמראה הוא צלם האדם, וא"כ כאשר אין הזיווג זיווג שוה, אם הבן סר מן הדרך השוה, הסבה לזה אביו ואמו של הנוול אשר הזיווג אינו שוה, ודבר זה מביא שיהיה בן סורר ומורה לכך אינו נדון בבן סורר ומורה, כך תירץ בחדושי אגדות למהר"ל סנהדרין ע"א.

וכן כתב בתפארת יהונתן בפרשתו כי אם היה תכונתו רעה מפאת היצירה אין לו משפט מות ואם אין מזגם שווים בקל הנוול מתכונתם מזגו רע להתנגדות המזגים כמו שכתבו הטבעיים ולכן צריכים שיהיו בקול ובמראה שווים, שזה מורה על השוויית המזג ואין לו התנצלות מפאת תכונת התולדה.

ב. דבר זה בא לרמז לנו, שאם יש חילוקי דעות בין ההורים לעיני הילדים, אז זה משפיע לרעה על נפש הילד, וזהו הכוונה שאם אין אביו ואמו שווים בקול, שאין הם תמימי דעים לפני הילדים, אלא חולקים ופליגין זה על זה, אז אין זה טענה אם הוא נעשה בן סורר ומורה, כך כתב בספר ילקוט דברי אסף ערך חינוך אות ב'.

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרב דוד הכהן וואלף שליט"א

בארא פארק

לעילוי נשמת אביו

הרב ראובן ז"ל

בן הרב יעקב זאב ז"ל

נ.ל.ב.ע י"ד אלול תש"ל

ת.נ.צ.ב.ה

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרב יצחק זעליג רייך שליט"א לונדון

לרגל שמחת נישואי בתו במז"ט

עב"ג הבה"ח המופלג בתור"ש

כמר משה זאב זילברשטיין ני"ו

בנו של ידידנו

הרב יהודה יונה זילברשטיין שליט"א

וברכת מזל טוב לאביו

ידידנו הרב החסיד אליעזר רייך שליט"א

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות

יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

ברכת מזל טוב לידידנו

בריך הכשרון

העומד לימין המערכת בכל עת

לפאר ולרומם את הגליון

שיהא תורה מפוארה בכלי מפואר

הרב מנשה הלוי הורביץ שליט"א

קרית בעלזא בית שמש

לרגל שמחת אירוסי בנו

הבה"ח משה ני"ו

עב"ג בת הרב מרדכי רייזמן שליט"א

יהא רעוא שבזכות מעשיו הכבירים

לפאר ולהדר ולרומם את תורת ה'

יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

ויצליח בכל אשר יפנה

האם יש חיוב השבת אבידה לאבידה של עכו"ם המובטחת בבטוח

יהודי?

בפרשתן כ"ב א' השב תשיבם לאחיק.

קימ"ל חו"מ סימן רס"ו ס"ק א' אבידת עכו"ם אינו חייב להחזיר שנאמר אבידת אחיק, והמחזירה הרי זה עובר עבירה.

יש לחקור מי שמצא אבידת עכו"ם ויודע שהחפץ הזה מובטח ע"י חברת ביטוח של יהודי שאם זה נאבד הם צריכים לשלם, האם יש חיוב השבת אבידה, כיון שהיא גורם הפסד לממון לישראל, היא כאילו אבידת ישראל.

הנה בחכמת שלמה חו"מ סימן רס"ו כתב וז"ל הנה בדין אם היה ביד ישראל פקדון מיד נכרי ומצאו ישראל אם חייב להחזיר או לא, חייב להחזיר, **זיננו מדבריו דכיון לישראל יש אחריות על החפץ המופקד אצלו, היא כאבידת ישראל וחייב להשיבה**, א"כ ה"ה בנידון דידן כיון דהישראל יצטרך לשלם היא כאבידת ישראל, וחייב להחזיר.

ובחדושי רע"א בהשטות למסכת ב"מ כתב יש לדון ראובן שהיה שומר של נכרי וקיבל עליו אחריות שמירה ונאבד החפץ, היה נראה לענ"ד שיש על המוצא חיוב השבה אף דגוף החפץ של נכרי, מ"מ הוא מציל הישראל מן הפסד שלא יצטרך לשלם, לא מיבעי לרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי, אלא אפילו לרבנן דלא סבירא להו דבר הגורם לממון כממון, היינו שאין זה החפץ של השומר, אבל מ"מ הוא מציל הנכסים של ראובן שלא יתחייב לשלם כד היה נראה לענ"ד בסברא בפשטות גמור, אמנם חביבי ידידי הרב מו"ה ישראל מפפק בדבר, דמ"מ י"ל דלרבנן דר"ש הך חפץ לא מקרי אבידת אחיק וצ"ע לדינא.

ולענין הלכה נראה: דאפילו דבר הגורם לממון לאו כממון, מ"מ יש חיוב להציל ישראל מהפסד ממון, וילפינן מלא תעמוד על דם רעיק, ומכאן ילפינן דחייבים להציל ממון חבירו כשהולך לאבוד, ובחנות מצוה רל"ז כתב שהכובש עדותו לוקה משום לא תעמוד על דם רעיק, א"כ כאן דאם לא יחזיר אבידה לעכו"ם יבא הפסד ליהודי א"כ יש חיוב להחזיר החפץ ולקיים מצות השבת אבידה

אדם שמצא דבר איסור

האם יש בזה מצות עשה של השבת אבידה?

יש לחקור אדם שמצא דבר איסור האם יש בזה מצות השבת אבידה או דילמא כיון דהוא דבר איסור אין בזה מצות השבת אבידה **הנה איתא בגמ' ב"ק נד ע"א** **שה דאבידה קשיא**, היינו שלכאורה אינו מובן מדוע היה צריך להיות כתוב

הנה במשך חכמה בפרשתן כתב נראה דקמ"ל דאף אם מגדל בהמה דקה בארץ ישראל שזה אסור, עד שאמרו רועי בהמה דקה לא מורדין ולא מעלין, שפקרו בגזל לשון הרמב"ם **הוי אמינא דאינו מצוה להשיב אבידתו, קמ"ל קרא דמצוה להשיב אבידה דשה, ואפילו ברועה נראה דחייב להשיב אבידתו.**

יש להקשות: כיון דהוא דבר איסור, מדוע שיהא חיוב להשיבו, מעדני אשר.

נראה לתרץ: כיון דיש אופנים שמותר לגדל בהמה דקה בארץ ישראל, לכן יש חיוב להחזירו, משא"כ שאר איסורים.

האם מצות השבת אבידה מקרבת את הגאולה?

איתא בגמ' בבא מציעא כ"ח עמוד ב' בראשונה, כל מי שמצא אבידה היה מכריז עליה שלשה רגלים, ואחר רגל אחרון שבעת ימים, כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד, **משחרב בית המקדש, שיבנה במהרה בימנו, התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.**

יש להקשות: מדוע בשאר מקומות שמזכירין חרבן הבית לא מזכירים שיבנה במהרה וכאן לגבי השבת אבידה מזכרים, כד מקשה בגליוני הש"ס ראש השנה ל"א ע"מ ב'.

ומתרץ: דהשבת אבידה מקרבת את הגאולה, עיין מה דאיתא בגמ' מכות כ"ד עמוד א' אמר רב מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוים, מתקיף לה רב פפא, דלמא כאבידה המתבקשת, דכתיב תעיתי כשה אובד בקש עבדך, וכו' **ולכן השבת אבידה לבעליה מקרבת את הגאולה** **הוא גם כן חזרת אבידה לבעלים מדה כנגד מדה, ולכן אמרו שיבנה במהרה בימנו, כלומר דהתקינו שיהיו מכריזין להשב אבידה, ע"י כך והכרזה זו עצמה היא גם כן מצות השבת אבידה מועלת שיבנה במהרה, וכאן כאן ענין הלשון משחרב בית המקדש עשה מצוה זו שבשבילה יבנה במהרה בימנו.**

ובבן יהוידע ב"מ כ"ח ע"מ ב' **על הא דאיתא בגמ' שם אבן טוען היתה בירושלים כל מי שאבד אבידה נפנה לשם כתב דלכן קרו לה אבן טוען, כי משם יוציא ויעלה המליץ הטוב על ישראל, טענה של זכות על ישראל לפני הקב"ה, לקבץ נדחי ישראל, ולקבל פושעי ישראל בתשובה, דכל זה דומה להשבת אבידה, כי יאמר המליץ, הנה המקום הזה אליו יבואו כל משיבי אבידה להשיב אבידה, והם ישתדלו ויבואו לכאן להכריז כדי להשיב אבידה, ודבר זה נמצא בבשר דם, וכל שכן שהקב"ה ברחמיו יקיים השבת אבידה, להשיב נדחי ישראל, ולקבל**

מדוע שכר מצוה בהאי עלמא ליכא הרי הקב"ה שומר את התורה ואיכא לא תלין פעולת שכיר?

בפרשתן כ"ד ט"ו ביומו תתן שכרו

איתא בגמ' עירובין כ"ב ע"א, ע"ז ג' ע"א על הפסוק דברים ז' **אשר אנכי מצוך היום לעשותם** היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

יש להקשות: הא הקב"ה שומר את התורה כדאיתא בירושלמי ראש השנה פרק א' הלכה ג' וילפינן מהפסוק ושמרו את משמרותי אמר הקב"ה אני שומר מצותיה של תורה, והרי כתיב ביומו תתן שכרו ולא תלין פעולת שכיר, כד הקשה החיד"א בספרו רוח חיים דרוש ב', ובחנות התורה פרשת יתרו, ובישמה משה ריש פרשת מטות.

איכא כמה תרוצים

א. ע"פ מה דאיתא בגמ' ב"מ ק"י ע"ב, וכן קימ"ל חו"מ סימן של"ט האומר לחבירו צא שכור לי פועלים שניהן אין עוברין משום בל תלין זה לפי שלא שכרן וזה לפי שאין פעולתו אצלו, זיננו דהשוכר פועלים ע"י שליח ליכא לא תלין, א"כ כל התורה ניתנה ע"י משה לכן ליכא איסור של לא תלין, כד תירץ בחנות התורה פרשת יתרו, וכן בישמה משה פרשת מטות, וכן החיד"א בספרו רוח חיים דרוש ב', וכן בספרו נחל קדומים פרשת ואתחנן .

ובישמה משה הנ"ל: מבאר הא דאיתא במדרש דאין ישראל ניזונין אלא בזכות אמונה, דמבואר בגמ' מכות כ"ד ע"א, הרויות ח' ע"א דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, א"כ ב' מצוות אלו לא היה ע"י שליח, א"כ איכא בל תלין ועל זה יש שכר בעולם.

ובזה מבאר הפסוק: צדיק באמונתו יחיה, דע"י מצוה אמונה הוא חי שמקבל שכר בעולם הזה.

ב. ע"פ מה דקימ"ל חו"מ סימן של"ט ס"ק ו' דבנותן לאומן לתקן כלי ונגמרה, כל זמן שלא הגיע ליד בעל הבית אינו עובר בבל תלין אפילו הודיעו שנגמרה, אבל בהגיע לבעל הבית עובר, א"כ כל זמן שאדם חי עדיין לא החזיר הכלי שהוא הנשמה לבעליה אינו עובר אבל במת הגיע לידו של הבעל הבית עובר על בל תלין לכן משלם תיכף, כד תירץ בספר כתונת פסים, מובא בפרדס יוסף פרשת וארא ע"מ מ"ה.

ג. ע"פ מה שאמרו חז"ל על הפסוק "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש" שכל אשר יעשה האדם ממצות ומעשים טובים, אינו מגיע למה שהקב"ה זורח לו השמש, א"כ הקב"ה אינו חייב ליתן שכר, א"כ ליכא בל תלין, כד תירץ החיד"א.

ד. אנחנו חייבים לעבדו כעבד, ואם בחסדו יתברך נתן שכר אינו שכר בעצם, אלא נקרא פרס וא"כ ליכא בל תלין אלא היכא דבעל הדין חייב בשכר, כד תירץ החיד"א הנ"ל.

מדוע השוכר פועל ע"י שליח אינו עובר בל תלין

הרי שלוחו של אדם כמות?

יש להקשות: כיון דקימ"ל שלוחו של אדם כמותו, א"כ כשולח שליח לשכור פועלים הוא כאילו המשלח בעצמו שכרם, א"כ מדוע אינו עובר בל תלין, כד מקשה הריטב"א ב"מ ק"י ע"ב, וכן ברש"ש שם.

ולכא למימר: כיון דהויא דבר עבירה א"כ למפרע נתברר דהשליחות היה לדבר עבירה, וקימ"ל אין שליח לדבר עבירה, דא"כ במקדש אשה ע"י שליח ואח"כ זינתה נמי נימא אין שליח לדבר עבירה ויתבטל הקדושין ולא תתחייב האשה, ומדלא אמרינן כן, ע"כ דאזלינן בתר ההיא שעתא דשליחות דלא היה עדין עבירה, כד כתב הרי"ש שם.

איכא כמה תרוצים

א. שלוחו של אדם כמותו לא אמרינן אלא לטובתו של אדם, אבל לחובתו של אדם לא אמרינן, ולכן כאן שבא השליחות לחובתו שיעבור עבירה של בל תלין לא אמרינן, כד תירץ בריטב"א.

ובהגהות טל תורה שם בב"מ להגאון רבי מאיר אריק תמה עליו דהא טעמא שאין שליח לדבר עבירה הוא משום דדברי הרב ודברי התלמיד מי שומעין, ומוכח דאי לאו האי טעמא אף שליח שהוא לחובתו נעשה שליח, א"כ מנא ליה לריטב"א לומר דלחובתו של אדם לא אמרינן שלוחו של אדם כמותו.

ב. ע"פ מה שכתב המהרי"ט דבמילי א"א לעשות שליח אפילו שליח ראשון, א"כ א"ש דכאן ששולח שלוחו לשכור פועלים הויא רק מילי לכך אין כאן דיני שליחות, כד תירץ ברש"ש שם, וכן בטל תורה שם, וכן בהגהות מראה כהן שם, אבל יש הרבה חולקים על המהרי"ט.

ג. כיון דקימ"ל חו"מ סימן של"ט כל שלא תובעו הפועל אינו עובר בבל תלין משום דכתיב לא תלין פעולת שכיר אתך דמשמע מדעתך, משא"כ שהפועל אינו תובע הויא מדעת הפועל, א"כ כ"ש כשאינו יכול לתבעו מן הדין דאינו עובר לפי זה א"ש דאע"פ ששולחו של אדם כמותו, מ"מ אינו יכולים הפועלים לתבוע רק מי שעבדו לכן אינו עובר, כד תירץ בשו"ת שואל ומשיב מהדורא ה' ח"ב סימן א'.

ד. כיון דחזי פועלים דהבעל הבית שוכר אותם סמכו דעתם דיפרע בזמן, משא"כ כשרואים שהבעל הבית שוכר אותם ע"י שליח א"כ אינו סומכים דעתם שישלם להם בזמנם לכן אינו עובר, כד תירץ בתוס' רי"ד שם בב"מ.

האם מותר לכתחילה לשכור פועלים ע"י שליח?

בפרשתו כ"ד ט"ו ביומו תתן שכרו

איתא בגמ' ב"מ ק"י ע"ב, וכן קימ"ל חו"מ סימן של"ט האומר לחבירו צא שכור לי פועלים שניהן אין עוברין משום בל תלין זה לפי שלא שכרן וזה לפי שאין פעולתו אצלו.

יש לחקור האם מותר לעשות כן לכתחילה או דילמא אסור דמפקיע עצמו ממצות של ביומו תתן שכרו.

הנה בשו"ת תורה לשמה חו"מ סימן שני"ז כתב דאם עושה כן שלא יכשל בלאו דלא תלין פעולת שכיר מותר.

ומביא ראיה: מגמ' ב"מ ק"א יהודה בר מרימר א"ל לשמעיה זיל אגיר לי פועלים ואימא להו שכרכם על בעל הבית, מרימר ומר זוטרא אגרי להדדי ופרשו התוס' לא משום דהיה דעתו לדחות אלא היה ירא שלא יהא פנוי ליתן להם, חזינן דאם חושש שלא יוכל לשלם מותר לעשות כן.

יש להקשות: מאי שניא מהא דמבואר בגמ' ברכות ל"ה ע"ב מה בין דורות הראשונים לדורות האחרונים שהאחרונים מכניסים פרותיהם דרך גגות כדי לפטרם ממעשר, והראשונים מכניסים דרך החצר כדי לחייבם, חזינן דאין לעשות פעולה להיפטר ממצוה.

וכן קשה מהא דמצינו בש"ע יור"ד סימן שכ"ד ס"ק י"ד דאין נכון לעשות עיסה פחות מכשיעור חלה כדי לפטרם מחלה, א"כ מדוע כאן מותר.

וכן קשה מהא דאיתא בגמ' קדושין ל"ג ע"א יכול יעצים עיניו מקמי דלמטי הזקן ת"ל תקום ויראת, וברש"י יש לך לירא מן היוצר היודע מחשבותיך שאתה מבקש תחבולות להיפטר ממצותו, א"כ מדוע כאן מותר כן הקשה בתורה לשמה הנ"ל.

ותירץ: דשאני הכא שעשאו משום חשש שיעבור איסור אולי לא ימצא בידו מעות, או אולי יהא טרוד באיזה עסק לכן מותר, משא"כ בחלה ובמעשר מה חשש איכא הא יכולים לעשר מינה ביה, משמע אבל אם עושה להפטר אסור.

השוכר פועל בערב שבת האם אינו עובר על לא תלין פועלת שכיר?

קימ"ל חו"מ סימן של"ט ס"ג ג' שכיר יום יש לו זמן ליתנו כל הלילה, לא נתנו לו עובר בבוקר משום בל תלין.

יש לחקור אדם ששכר פועל על ערב שבת האם עובר בל תלין אם לא נתן לו הכסף ביום שישו כיון שבשבת בלילה א"א לתת.

הנה החיד"א בעין זוכר מערכת ש' ס"ק כ"א הביא בשם ספר זבח השלמים סימן צ"ז דף כ"ח ע"ב דנסתפק בשוכר פועל לערב שבת האם חייב לפרוע לו ביום השישי מאחר דליל שבת לא ניתנה פריעה, וכעין זה כתבו הפוסקים שאסור להחזיר מוקצה בשבת אע"ג דהשבת אבידה דאורייתא ומוקצה דרבנן, וכן השבת הגזילה נמי אינו דוחה שבת או אפשר שלא יעבור על לא תלין כיון שאין יכול לשלם בזמנו, ואפילו מליל יום ראשון לא יעבור כיון שהלילה הראשונה שהיה מחויב, התורה פטרנו.

ומסיק: דפועלים דידן דאין עושים מלאכה עד הלילה כיון ששקעה חמה עובר, כך מבואר ברמ"א חו"מ סימן של"ט ובערב שבת דמדינא אינו עושה עד הלילה, א"כ באותו זמן שיוצא ממלאכתו מחויב לפרוע ואם לאו עובר.

ומביא בשם האר"י דכתב דביומו תתן שכרו ראשי תיבות שבת, הדכונה שאף אם חל זמן הפרעון בשבת יש לך את הדין של ביומו תתן שכרו, דהיינו בערב שבת.

אבל בחנוך מצוה תקפ"ח כתב דאם לא שילם בערב שבת מחמת שבת, שוב אינו עובר ההואיל ואדחי וכיון שבזמן הפרעון פטור מלשלם, שוב אינו עובר על בל תלין.

וכן במנחת חנוך מצוה ר"ל כתב דפועל בערב שבת אינו עובר על לא תלין פעולת שכיר, כיון דאי אפשר לשלם ואע"ג דהאיסור לא הוא אלא מדרבנן, מ"מ לא גרע מאם אין לו, שאין עובר.

וכן בשו"ת משכנות הרועים סימן י"ט כתב דאינו עובר שוב על ביומו תתן שכרו ולא על לא תלין פעולת שכיר.

ובשדה חמד בפאת השדה מערכת ב' סימן כ"ו האריך בזה, וכתב דלפי זה הראשי תיבות ביומו תתן שכרו הכונה שרק שבת זמנו וכיון דא"א שוב אינו עובר.

ובאהבת חסד לבעל המשנה ברוח פרק ט' כתב ובערב שבת שהמנהג לפסוק מעט זמן קודם שקיעת החמה יש לו למהר ולפרוע קודם שקיעה אם תובעו ויש לו מעות ומקיים בזה מצות עשה של ביומו תתן שכרו.

ובנתיב חסד שם כותב והא דכתב החינוך שאינו עובר מיירי שנשכר ממש עד סמוך לשקיעת החמה, או שאין לו מעות, וכן כתב בספר מנחת פתים ח"ט סימן ש"ט.

אבל בשדה חמד הנ"ל: כותב דלא מיסתבר לומר שהיו עובדים הפועלים אז עד סמוך לשקיעה אלא ודאי היה מפסיקים זמן מה מקודם ואפ"ה כתב החינוך דאינו עובר, משמע דבערב שבת אינו עובר כלל על הלאו דלא תלין פעולת שכיר וכן לא ביום ראשון.

חשוב כהלכה

מדור זה מדגש ונשרן ע"י ידידנו ר' מרדכי ויסקינד הגר שליט"א - מנהגן

חשיב כהלכה שינון וידיעת ההלכה | כל ההלכות הם משולגים ומשנה ברורה

ידעת הפרשה

- [א] היכי תימצי שבגלל מקום מגוריו לא מקבל דין של בן סורר?
- [ב] היכי תימצי שאינו נעשה בן סורר בגלל דבר שהיה לו בלידה?
- [ג] היכי תימצי שמועיל קידושין בכסף בפחות משהו פרוטה?
- [ד] היכי תמצי שיגרש אשתו ותנשא לאחר ואעפ"כ יוכל להחזירה?
- [ה] היכי תימצי אשה שנולד לה בן מבעלה הראשון והיא חייבת חליצה ויבום?
- [ו] היכי תימצי איש ישראל שאסור לשאול בשלמו וטובתו (אינו אבל או מנודה)?

ידעת הלכות שבת

[ז] **מוקצה מחמת חסרון כיס, חידוד.** בבית משפ' גרין נפל בשבת שעון קיר ונשבר. מקרה דומה קרה בבית משפ' באום. ילדי המשפחות רצו לשחק בשברי השעונים בשבת. לילדי משפ' גרין מותר ולילדי משפ' באום אסור. הכיצד? (אותם שעונים, שניהם מוקצה מחמת חסרון כיס, שניהם נשברו בצורה זהה ואינם ניתנים לתיקון)

[ח] **טיפול בפצעים.** חיים דויטש שיחק בשבת עם אחיו ראובן בגינה. ראובן נפלה ומהנפילה נגרם לה פצע שותת דם ברגלה (פצע שטחי). האם מותר לגב' דויטש לעשות את הפעולות הבאות : א. לשטוף את הפצע עם אלוהול כדי לחטא את המקום. ב. לפזר על הפצע אבקה צהובה (דרמאטול) לעצירת הדם. ג. למרוח יוד (פולידין) על הפצע. ד. לחבוש את הפצע עם תחבושת.

[ט] **מטאטא שנשבר, חידוד.** בבית משפ' ויידר התפרק או נשבר המקל של המטאטא בשבת. כך קרה גם בבית משפ' גורן. לבני משפ' גורן מותר להשתמש במטאטא ללא המקל ולבני משפ' ויידר אסור, הכיצד? (אותו סוג של מטאטא, התפרק בצורה זהה)

[י] **בסיס למוקצה מחמת חסרון כיס.** גב' גורן הניחה בערב שבת על מיטה שלא הייתה אמורה להיות בשימוש בשבת, מחשב נייד ועל הכרית שעל המטה הניחה מצלמה יקרה, על מנת שיישאר שם כל השבת (שני הכלים הם מוקצה מחמת חסרון כיס). במהלך השבת הגיעו אורחים לבית משפ' גורן האם יהיה מותר לגב' גורן להוריד את הכלים המוקצים מהמטה והאם יהיה מותר לאורחים להשתמש במיטה ובכרית?

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, יהיה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכויו בהגרלה.
3. כל חודש, בראש חודש תערוך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה יבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
5. שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות יהנה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/ ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 - 9:00 בלבד]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. יש עדיפות לשלוח התשובות מוקלד במייל כי כך זה ייכנס בעזרה"ל לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג.

